

De Tuin van de Sultan van Rome

LOUISE O. FRESCO

De Tuin van de Sultan van Rome

2016 PROMETHEUS AMSTERDAM

Eerste druk 2005

Derde druk 2016

© 2005, 2016 Louise O. Fresco

Omslagontwerp Tessa van der Waals

Foto omslag Leo Divendal

Foto auteur Ronit Palache

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3062 6

Woord vooraf

Het verhaal van mijn onbekende

Het was de dag voor Kerstmis. De oostelijke bergwind, de tramontana, blies vanaf de Apennijnen koude vlagen door de stad, en verspreidde achtergelaten kranten en plastic zakjes kriskras over de straten. De wind floot tussen de kieren van de ramen door, drong tot in de diepste hoeken van de huizen en deed de bladeren van de palmen klapperen als touwen in een mast. Het was ongewoon koud, maar het leek weinigen echt te deren. Door de aangename geur van brandend hout leek het of overal in de stad voedsel bereid werd. Hier en daar stonden stalletjes met vers gepofte kastanjes en houtkorven met een opvlammend vuur. Langs de met goud versierde etalages haastten voetgangers zich huiswaarts, beladen met de laatste kerstinkopen in kleurige tasjes en pakjes. Lange slingers van kerstverlichting gaven de stad de sfeer van een

feestzaal in afwachting van een somptueus banket.

Ook ik reed die avond naar mijn huis, achter het Foro Traiano, het kleine forum van Trajanus, in de jaren dertig door Mussolini's autoweg gescheiden van het ertegenover gelegen grote Forum Romanum. Parkeren in de uiterst smalle, regelmatig opgebroken straatjes van het oude centrum van Rome was een dagelijkse worsteling. In de loop der jaren was er zo een heel nieuwe vorm van werkgelegenheid ontstaan, die van ontdekker en toewijzer van parkeerplaatsen. Voor een euro of twee werd je een plekje gewezen, en voor nog een paar euro extra waren de zelfbenoemde parkeerwachters ook bereid op je auto te passen. Sommigen stonden al jaren op het pleintje dat zij zich toegeëigend hadden. De buurtbewoners kenden hun naam en wisselden met hen grapjes uit over het weer of het verkeer. In geval van nood beheerden ze zelfs de auto-sleutels, zodat ze de auto konden verplaatsen als er ergens ruimte vrijkwam.

Bij het Forum, langs de onverlichte opgravingen, konden bewoners van het historische centrum in het bezit van een vergunning 's avonds bijna altijd hun auto kwijt. Na sluitingstijd kwa-

men daar geen bussen met toeristen meer. Ontdekkers van parkeerplekken hadden er weinig te zoeken. Toch stond er die gure kerstavond onder de enige lantaarnpaal een jonge man, die naar voren stapte om mij met overdreven armgebaren precies de plek te wijzen waar ik al bezig was de auto te parkeren. Een beginnening, dacht ik, zonder in eerste instantie veel aandacht aan hem te schenken. Toen ik met mijn tassen uitstapte, kwam hij snel naar mij toe en wees zwijgend op mijn boodschappen. Van dichtbij bleek het nog een jongen te zijn, gekleed in een dun windjack. Zijn ogen waren rood en waterig. Ten overvloede, maar met minder kracht, alsof hij al bijna overtuigd was van mijn weigering, wees hij nogmaals naar de boodschappen in mijn handen. Even aarzelde ik, maar toen zei ik: '*Si, come non, grazie.*' Waarom niet, tenslotte. Hij knikte, pakte voorzichtig mijn twee plastic tassen aan en liep achter me aan de straat langs het Forum in. Bij de voordeur van mijn huis hield hij de deur voor mij open en gaf mij de tassen terug. Hij deed geen poging naar binnen te lopen, maar bleef op de drempel staan. Zijn bescheiden zwijgen viel op. Hij was jong, een nieuwkomer die nog niet de gehaaidheid had

van de meer ervaren werklozen in de stad. ‘Grazie,’ zei ik. Misschien klonk er opluchting door in mijn stem, alsof ik daarvoor bang was geweest dat hij iets zou doen – wat? onverwachts naar binnen lopen? Ik gaf hem een paar euro en bedankte hem nogmaals.

Toen, ineens, voelde ik me vreselijk bezwaard, zo letterlijk belast door mijn leven, mijn inkopen, mijn rijkdom. Hier stond ik met mijn grotendeels overbodige boodschappen die ik in mijn al overvolle ijskast zou proppen voordat ik verderop in de straat bij kennissen zou gaan dineren. Tegenover me stond iemand die misschien die avond niets te eten had, en morgen ook niet. Wat ik voelde was geen sentimenteel medelijden, geen goedkoop schuldgevoel, maar eerder een bijna zakelijke constatering van onoverbrugbare verschillen. Ik wist maar al te goed hoe de wereld in arm en rijk uiteenviel, ik had lang genoeg in ontwikkelingslanden rondgelopen. Maar iets aan deze ontmoeting maakte het anders, minder abstract, minder makkelijk te negeren, meer deel van mijn eigen leven. Deze jongen stond letterlijk op mijn drempel. Ik vroeg hem te wachten en rende naar boven. Ik pakte brood en kaas en koekjes, en griste van de

kapstok een witte wollen muts en handschoenen mee. Toen ik beneden kwam, stond hij nog steeds naast mijn boodschappen in de deuropening. Het schoot door me heen dat hij ook met mijn boodschappen had kunnen verdwijnen, maar tegelijk leek me dat onwaarschijnlijk. Dat zou deze jongen niet doen, dacht ik, alsof ik hem al kende. Ik zei nogmaals ‘grazie’, een paar keer, en gaf hem het eten en de handschoenen en de muts. Hij keek me aan zonder ze aan te pakken. Voor jou, gebaarde ik, maar hij reageerde niet. Ik gaf hem wat extra geld, vooral om een reactie uit te lokken. Hij stond doodstil, pakte het geld en wilde zich omdraaien. ‘Nee,’ zei ik, ‘dit is ook voor jou.’ Hij pakte de muts en de handschoenen aan zonder zijn ogen op te slaan en draaide zich snel om, alsof ik ze weer terug zou pakken. ‘Ciao,’ zei ik nog. Ondanks de koude bleef ik hem nakijken. Ik zag dat hij bij de hoek van de straat stopte om de muts over zijn oren te trekken. Zijn haar piekte er slordig onderuit. Een windvlaag stooft door de straat en deed de luiken ratelen. Ik sloot de voordeur en liep naar boven, langzaam nu, naar mijn appartement waar de kachel hard brandde en zette thee. Ook later die avond, tijdens het diner, kon ik de gedachte aan de onbe-

kende jongen die nu ergens door de stad zwierf niet van me afzetten. Ik voelde me ver verwijderd van de andere gasten, alsof ik een wereld had gezien die hun vreemd was.

In de daaropvolgende week zag ik hem bijna elke avond, als ik terugkwam van mijn werk (ik had dat jaar dienst tijdens de feestdagen). Ongemerkt ontstond er een zeker ritueel tussen ons. Hij stond elke keer bij dezelfde lantaarnpaal als ik 's avonds tegen zeven uur kwam aanrijden in mijn auto, van verre herkenbaar door zijn opvallende knalgroene kleur die in het Italiaans eufemistisch 'Thaise jade' wordt genoemd. Ook als er alle ruimte was om te parkeren en ik geen boodschappen had, liep hij met mij mee. Af en toe gaf ik hem een tasje met voedsel, een keer een trui, meestal een paar euro, soms meer. Hij ging uit zichzelf 'grazie' zeggen en zelfs aarzelend lachen, waardoor me opviel dat hij een hoektand miste. Toen een taxi me een keer heel laat thuis afzette, na een diner, stond hij er nog. Of weer, dat kon ik niet weten. Als eerste, zonder op mij te wachten, groette hij mij uit zichzelf, alsof hij blij was iemand te zien in de stille nacht. Ik probeerde telkens enkele woorden met hem te wisselen, maar hij kende Engels, Spaans

noch Duits en letterlijk niet meer dan drie woorden Italiaans. Een enkele keer, in het weekend, als ik te voet mijn boodschappen deed in de buurt, zag ik hem elders op straat. Veelal wachtend voor de open zijdeur van de bakkerij, soms naast een restaurant. Ik vermoedde dat hij honger had, maar toen ik met een extra stuk pizza bianca uit de bakkerij naar buiten kwam, stond hij er niet meer. Soms meende ik een glimp van hem op te vangen, aan de overkant van het pleintje van de kerk van Madonna dei Monti. Ik vroeg me meer dan eens af waar hij sliep. Op een zondagmiddag eind januari, toen het weer beter werd, toen de mimosa begon te bloeien en de Romeinen naar buiten lokte, zag ik hem lopen, het hoofd gebogen, aan de overkant van de Via Cavour. Ik besloot hem te volgen, maar hij sloeg rechtsaf richting Colle Oppio en in de menigte verloor ik hem uit het oog.

De jongen die ik die avond ontmoette was zeer waarschijnlijk een Arabier, vermoedelijk uit Syrië of Irak. Mijn uiterst rudimentaire Arabisch was allesbehalve toereikend, maar wat ik uit zijn woorden herkende overtuigde me ervan dat hij geen Koerd of Turk, noch een Iraniër was. In die weken ontstond er iets van voornamelijk woor-